

СТАНОВИЩЕ

От проф. Екатерина Илиева Матеева, д.н.
Професор по Гражданско и семейно право,
Професионално направление 3.6 Право
Научна специалност Гражданско и семейно право
СУ „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет,
в качеството ми на член на научно жури в процедура за публична защита на дисертационен труд на тема: **„ДОГОВОРЪТ ЗА ПОТРЕБИТЕЛСКИ КРЕДИТ“** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6 Право,
с автор **Петя Петкова Стоянова**, докторант в задочна форма на обучение по докторска програма „Гражданско и семейно право“ в Института за държавата и правото към Българската академия на науките с научен ръководител доц. д-р Николай Колев

I. Общи данни за докторанта и процедурата

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института за държавата и правото при Българската академия на науките / ИДП при БАН/.

Със Заповед № РД-09-20/28.02.2023 г. на директора на ИДП при БАН съм назначена за член на научното жури, като с решение от първото заседание на журито ми е възложено да изготвя становище в настоящата процедура.

Г-жа Петя Петкова Стоянова е завършила висше юридическо образование, специалност Право, през 1996 г. /Диплома серия А № 0001299 от 5.06.1997 г., изд. от Бургаски свободен университет, Юридически факултет/. Последователно е заемала длъжностите съдебен кандидат при Бургаски окръжен съд, адвокат-член на АК Варна, младши съдия при Бургаски окръжен съд, а от 9.07.2014 г. до момента е съдия при Софийски районен съд. От 2015 г. насам ѝ се възлага в качеството на хоноруван асистент водене на семинарни занятия по дисциплината Гражданско право-обща част пред студенти от специалност Право в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“. Била е привлечена и като преподавател по Гражданско право, Гражданско процесуално право, Вещно право, Облигационно право в Националния институт на правосъдието /випуск 2016/2017 г./.

Наред с горното, г-жа Петя Стоянова е придобила магистърска степен по специалност Тюркология от СУ „Св. Кл. Охридски“ /2014 г./. Има, също така, бакалавърска степен по специалността Журналистика /2012 г./. Преминала е и сертифицирана по установения ред чуждоезикова специализация по юридически английски език в Нов български университет. От 2004 г. насам е вземала участие и в множество квалификационни

обучения и специализации по линия на Европейската правна академия, Европейската мрежа за съдебно обучение, НИП, СУ „Св. Кл. Охридски“, ИДП при БАН и др.

В качеството си на докторант г-жа Петя Стоянова е зачислена в задочна форма на обучение по докторска програма Гражданско и семейно право в професионално направление 3.6. Право, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, със Заповед No РД-09-66 от 10.07.2015 г. на директора на ИДП при БАН, считано от 01.10.2015 г. Крайният срок на обучение, съгласно със Заповед No РД-09-88 от 11.09.2019 г. на директора на ИДП при БАН, е удължен до 01.10.2020 г. Темата на дисертационния труд от „Потребителският кредит – правен проблем“ със Заповед No РД-09-122 от 17.12.2020 г. на директора на ИДП при БАН е променена на: „Договор за потребителски кредит“. Научен ръководител при зачисляването на докторантката е проф. д-р Поля Голева, а по-късно със Заповед No РД-09-102 от 24.11.2022 г. на директора на ИДП при БАН за научен ръководител е определен доц. д-р Николай Колев. Със Заповед No РД-09-103 от 02.12.2022 г. на директора на ИДП при БАН докторантката е отчислена с право на защита, считано от 07.12.2020 г. По време на своето обучение докторантката успешно е изпълнила всички задачи, предвидени според индивидуалния ѝ учебен план.

Представеният от докторантката автореферат в обем от 28 печатни страници дава вярна и точна обща представа за дисертационния труд, вкл. относно актуалността на избраната тема, приложените методи на научно изследване, практическата значимост и полезност на труда, неговата структура и съществено съдържание, както и научната новост на изследването. Авторефератът отговаря на изискването за систематично представяне на основните акценти от съдържанието на труда по глави, както и посочване на научните приноси в дисертационния труд.

Докторантката е приложила и седем научни публикации по темата на дисертационния труд, четири от които са поместени в научни издания на БАН, а останалите три – в сборници, издадени от Икономическия университет-Варна. Публикациите са представени като научни доклади на докторантски научни форуми и национални и международни научни конференции, в които докторантката е участвала. Посочените публикации са посветени на отделни, теоретично значими и с голяма практическа важност аспекти от материята на договора за потребителски кредит, сред които методиката за определяне на лихвения процент при потребителските кредити и нейното правно значение (публ. в Сборник с доклади от юбилейна международна научна конференция „Икономическа наука, образование и реална икономика: развитие и взаимодействие в дигиталната епоха“. Варна: ИУ – Варна, 2020, с. 330-340, ISBN 978-954-21-1040-8); отграничението на договора за потребителски кредит от договора за банков кредит (публ. в: Сборник с доклади от Втора национална научна конференция „Правото и бизнесът в съвременното общество“. Варна: ИУ – Варна, 2019, с. 391-397, ISSN 2603-5073.); моментът, в който настъпва изискуемостта на падежирали и непадежирали вноски по договора за потребителски кредит (публ. в Сборник с доклади от IX национална конференция на докторантите в областта на правните науки. София: ИДП – БАН, 2020, с. 89-98. ISSN 2603-3011); оценката на кредитоспособността на

потребителя и правното ѝ значение при договора за потребителски кредит (публ. в Сборник с материали от Втори интердисциплинарен докторантски форум. София: ЦО – БАН, 2019, с. 66) и др. Посочените научни съчинения заедно с представения дисертационен труд са снабдени с богат научен апарат и позоваване на съдебна практика на българските съдилища и на Съда на ЕС, разкриват способността на докторантката за самостоятелно научно изследване и свидетелстват за творческия ѝ потенциал.

II. Актуалност и значимост на темата на дисертационния труд

Представеният от г-жа Петя Стоянова дисертационен труд е първото цялостно и систематично монографично изследване в българската правна литература по една такава изключително актуална за съвременния граждански оборот проблематика, какъвто е договорът за потребителски кредит. Актуалността и практическата значимост на темата се разкрива не само на наша, национална правна плоскост, но и в общосъюзен мащаб, в светлината на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и изключително богатата практика на Съда на ЕС относно тълкуването и прилагането на нейните разпоредби чрез произнасяне на решения по поискани от националните съдилища на държавите членки преюдициални заключения.

Актуалността и теоретичната и практическа полезност на труда се изразяват в това, че авторката *не само* е изяснила същността на един толкова широко разпространен в правната ни действителност вид договор, какъвто е договорът за потребителски кредит, посочила е видовете му особености в отлика от други сродни правни фигури и се е занимала с въпросите на съдържанието, изпълнението и неизпълнението и последиците от него, *но също така* е потърсила и научно обосновани отговори на редица възникващи в практиката конкретни въпроси, свързани с упражняването на правото на едностранен отказ по тази категория договори, особеностите в основанията за изменението и прекратяването им, обявяването на предсрочна изискуемост на вземането на кредитора, спецификите в основанията за нищожност на договора и др. Практическата полза от изследването на тези въпроси е, че то е извършено през призмата на българската и европейската съдебна практика и допринася за нейното по-пълноценно осмисляне от теоретици и практики.

Полезността на рецензираното научно изследване е и в стремежа на авторката да подхожда интердисциплинарно, като опре анализа си на юридическите и икономически измерения на договора за потребителски кредит и на тази основа да направи обосновани предложения за подобряване на нормативната му уредба за в бъдеще. В очертания аспект **приносно значение** за нашата доктрина и практика има обоснованата от авторката по теоретичен път правна квалификация на понятието „рефинансиране на дълг“ като случай на подновяване /новация/ на едно задължение по смисъла на чл. 107 ЗЗД и разграничаването му от преобладаващо икономическите интерпретации на това понятие в литературата. Също така, плод на този интердисциплинарен подход на изследване е важното от практическа страна предложение на докторантката да бъдат уредени с правна норма ясни и подробни

критерии, от които кредиторът да се ръководи при изготвянето, респ. изменението на методиката за определяне на лихвен процент, приложима по договорите за потребителски кредит под формата на заем.

III. Оценка на резултатите и научните приноси на кандидата

В съответствие с чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ и чл. 27 ППЗРАСРБ, дисертационният труд трябва да съдържа научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и да показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания. Съгласно чл. 27, ал. 2 ППЗРАСРБ дисертационният труд трябва да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантът е осъществил изследването.

Намирам, че представеният от г-жа Петя Стоянова дисертационен труд съответства на тези материалноправни изисквания.

Дисертацията е в обем от 288 страници с приложени списък на използваната литература, на съкращенията и декларация за оригиналност на авторския дисертационен труд от докторантката Петя Стоянова. В структурно отношение дисертационният труд отговаря на целите и научните задачи, които авторката си е поставила с изследването. Те са ясно формулирани в увода на труда и автореферата към него. Системата на изложението е логична, ясна и стройна. Трудът се състои от увод, шест глави и заключение, в които последователно са анализирани историческото развитие и сравнителноправните аспекти на договора за потребителски кредит, общата му правна характеристика, сключването, изменението и прекратяването му, възникващите за страните права и задължения, последиците от неизпълнението им и общите и специални основания за недействителност на този вид договор. Заключение систематизира основните научни изводи от изследването и предложенията на авторката за усъвършенстване на нормативната уредба на договора за потребителски кредит, които са предмет на задълбочена аргументация в основната част на труда. Работата е опряна на сериозен научен апарат, цитиран уместно под линия в 280 бележки, заедно с посочване на относима към обсъждания аспект съдебна практика на нашите съдилища, както и на СЕС. Изложението е написано с подчертан стремеж на автора към научна добросъвестност, прецизност в терминологично и съдържателно отношение и коректен тон при воденето на научната дискусия. Дисертационният труд съдържа ясно формулирани и добре аргументирани тези, които са обогатени от професионалния поглед и опит на докторантката като дългогодишен съдия по граждански дела. Не се установяват факти, сочещи на плагиатство в съдържанието на труда по смисъла на ЗРАСРБ.

Намирам, че авторефератът и представените в настоящата процедура справки отразяват коректно **научните приноси**, съдържащи се в дисертационния труд. Без да подценяваме вече изтъкнатите по-горе приноси, заслужава да се подчертае, че преди всичко приносен характер има цялостното и систематично разглеждане на договора за потребителски кредит под формата на заем, което се представя за първи път в нашата

правна теория. Израз на оригинално авторово виждане са тези части от труда, в които договърът за потребителски кредит под формата на заем е представен като самостоятелен вид потребителски договор, който се отличава с множество специфични правни белези. С характер на принос за развитието на теорията и практиката е и направената от авторката аналитична съпоставка и отграничение на изследвания вид потребителски договор от други, външно сходни с него облигационни договори, които разкриват по-големи или по-малки прилики с него, но имат различна правна същност и са подчинени на друг правен режим. На подробен систематичен анализ са подложени преддоговорните задължения при сключването на договора за потребителски кредит, и по-специално относно предоставянето на преддоговорна информация на потребителя от страна на кредитора, както и правните последици от неизпълнението на тези задължения. Приносно теоретико-практическо значение има изясняването на необходимото съдържание на рекламата за потребителски кредит и нейното отграничаване от отправянето на оферта /предложение/ за сключване на конкретен договор за потребителски кредит под формата на заем. От значение за изясняване на правната природа на договора за потребителски кредит под формата на заем е научният извод, обоснован от докторантката, че правната фигура на свързаните договори, каквато е присъща на договорите за стоков кредит, е неприложима към договора за потребителски кредит под формата на заем, включително когато се касае до рефинансиране. Следва също така да бъде отчетено по достойнство, че трудът дава за първи път у нас един подробен систематичен анализ на възникващите за страните по договора права и задължения и на тази основа след това авторката е изследвала последиците от неизпълнението на тези задължения. Научна новост за нашата теория представлява частта от изследването, в която докторантката е отграничила правните последици, настъпващи в резултат от предсрочна изискуемост и едностранен отказ от договора от правните последици, настъпващи при така нареченото рефинансиране на дълга. Следва да се признае приносно значение и на тези части от последната глава на труда, в която докторантката е изяснила някои специфични основания за недействителност на договора за потребителски кредит, имащи изключително важно правно и социално значение, предвид масовостта на правните спорове, които те пораждат в практиката. Сред тях са липсата на съгласие по общия размер на кредита и условията за усвояването му; непосочването на лихвен процент по кредита и условията за неговото изменение; непосочването на методика за изчисляването на референтния лихвен процент; непосочването на годишен процент на разходите по кредита и прочие.

Обоснованите от докторантката 11 на брой предложения *de lege ferenda* са уместни, добре аргументирани и полезни и в този смисъл могат да се разглеждат като принос за развитието на правните възгледи относно договора за потребителски кредит. Сред тях особено практическо значение за усъвършенстване на уредбата на договора за потребителски кредит има препоръката да се уредят изчерпателно и да бъдат разграничени видовете такси и комисионни, които кредиторът има право да събира във връзка със сключения договор за потребителски кредит, както и да се определи максимален размер на таксите в полза на кредитора. Важни за повишаване на

сигурността на гражданския оборот са и предложенията за разпростиране на задължението за предоставяне на информация на потребителя по чл. 17 от Директива 2008/48/ЕО и в случаите на при прехвърляне на вземането по чл. 26 от Закона за потребителския кредит. Внимание заслужават и предложенията на докторантката относно въвеждането на нормативно изискване за периодичност на оценката за кредитоспособността на потребителя при предоставяне на потребителски кредит над определен размер и с по-продължителен срок за погасяване на дълга, за да може своевременно да се измени договора с цел създаване на условия за погасяване на задължението.

С оглед предстоящото публикуване на дисертационния труд на г-жа Петя Стоянова, каквото очаквам, че ще има заради безспорната му полезност за българската правна наука и съдебна практика, си позволявам **да препоръчам на авторката** да засили прилагането на сравнителноправния метод на научно изследване. Научната и познавателна стойност на труда биха могли да бъдат още по-големи, ако авторката направи и аналитични сравнения между възприетата у нас уредба и регламентацията на договора за потребителски кредит в други държави от ЕС, чиито уредби са й достъпни. Интерес би представлявал начинът, по който там са транспонирани разпоредбите на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити. На тази основа биха могли да бъдат задълбочени и изводите и оценката за уредбата у нас и да се направят предложения за заимстване на по-целесъобразни чужди нормативни решения, ако авторката намери това за разумно и обосновано. Държа специално да подчертая, че тези и други възможни бележки върху структурата и съдържанието на работата по никакъв начин не се отразяват на извода за безспорните научни достойнства и приносен характер на дисертационния труд и не са от естество да разколебаят убеждението ми, че той заслужава висока оценка, която да даде основание на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен доктор на авторката г-жа Петя Стоянова.

IV. Заключение

С оглед на изложените констатации и оценки намирам в заключение, че представеният от **г-жа Петя Стоянова** дисертационен труд на тема **„ДОГОВОРЪТ ЗА ПОТРЕБИТЕЛСКИ КРЕДИТ“** съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института за държавата и правото при Българската академия на науките. Представената дисертация показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания в областта на частното право и гражданския процес, като демонстрира качества за провеждане на

самостоятелни научни изследвания. Предвид гореизложеното и в качеството ми на член на научното жури по чл. 9 ЗРАСРБ, убедено давам своята **положителна оценка за представения дисертационен труд** и предлагам на почитаемото научно жури да даде образователната и научна степен доктор на г-жа **Петя Петкова Стоянова** в област на науката - 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Гражданско и семейно право“.

26. март 2023 г.

проф. Екатерина Матеева, д.н.